

2. Cestovní ruch v ČR z pohledu naturálních ukazatelů

2.1. Nabídka – kapacity hromadných ubytovacích zařízení

Od počátku minulé dekády vysoké nárůsty počtu lůžek v hotelech nejvyššího standardu...

Za posledních třináct let, tj. sledované období 2000-2013 stouply procentuelně nejvíce počty lůžek v hotelech nejvyššího standardu. Počty lůžek ve čtyřhvězdičkových hotelech se zvýšily téměř trojnásobně a počty lůžek v pětihvězdičkových zhruba dvojnásobně.

... z velké části vlivem globalizace

Naopak klesly počty lůžek v tzv. ostatních hotelech (viz graf 10). Lze přepokládat, že docházelo k útlumu takových zařízení, jako byly předtím např. podniková rekreační zařízení, která svoji polohou i z nákladového pohledu neodpovídala požadavkům rentability. Rozšiřování sítě hotelů nejvyšší kvality souviselo i s globalizačními tendencemi – na český trh pronikaly zahraniční hotelové řetězce, což v důsledku „přitahovalo“ do ČR zejména klientelu odpovídající těmto zmíněným standardům.

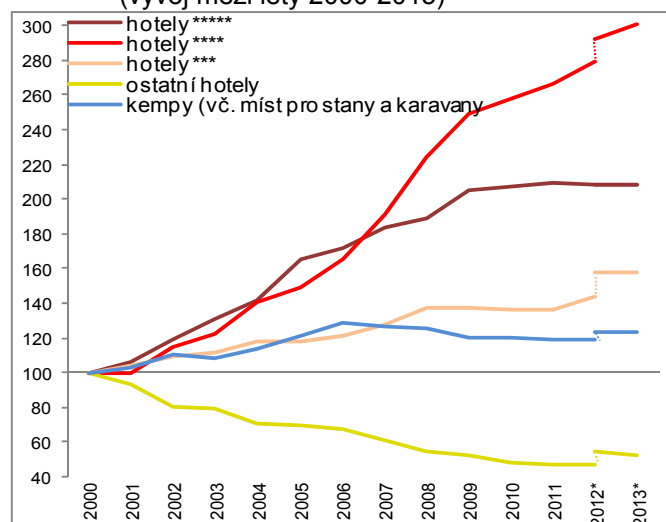
Kapacity standardního ubytování vyšší zhruba o polovinu

Počty lůžek v hotelech obvyklého standardu (tři hvězdičky) se zvýšily během let 2000-2013 o necelou polovinu¹. Co se týká ubytovacích kapacit v kempech České republiky, jejich nabídka zhruba od roku 2007 stagnovala či mírně klesala. Rozšiřovala se i síť penzionů, podrobnější vývojové hodnocení u této kategorie ubytování však znesnadňuje skutečnost, že významná část těchto zařízení nebyla v dřívějších letech podchycena v rámci kategorie hromadných ubytovacích zařízení. Přesnost zachycení významnějších penzionů (splňující kritéria pro hromadná ubytovací zařízení se výrazně zlepšila po roce 2012 (viz dále).

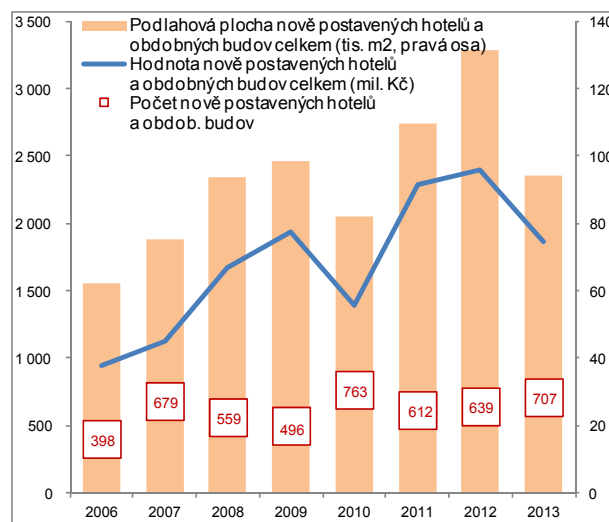
Budování kapacit cestovního ruchu recese významně nepoznamenala, zejména v regionech mimo Prahu

Nedávný ekonomický útlum se však na budování kapacit cestovního ruchu v ČR významně nepodepsal. Finanční hodnota nově postavených hotelů a obdobných budov (tj. např. stravovacích zařízení s ubytovacími kapacitami) dosáhla svého vrcholu v letech 2011 a 2012. Nejvíce těchto nových hotelů a obdobných budov bylo stavěno v regionech mimo Prahu².

Graf č. 10. **Lůžková kapacita vybraných kategorií hromadných ubytovacích zařízení v ČR (vývoj mezi lety 2000-2013)**

Graf č. 11. **Nově dokončené nebytové budovy v ČR: hotely a obdobné budovy**

*Od roku 2012 jsou uvedeny též revidované údaje na základě výsledků projektu MMR "Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu". Vliv nové metodiky je patrný při srovnání dvojích údajů v roce 2012. Zdroj: ČSÚ

¹ Podobně jako i u ostatních typů ubytovacích zařízení jsou vykázané počty ovlivněny mimořádnou revizí v roce 2012. Ukázala, že jak ubytovacích zařízení, tak lůžek, existuje v ČR větší počet, než vykazovaly statistiky v předešlém období. Týká se to především penzionů. V použitých grafech jsou tak od roku 2012 jsou uvedeny tyto revidované údaje na základě výsledků projektu MMR "Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu". Vliv nové metodiky je patrný při srovnání dvojích údajů v roce 2012.

² Co se týká typů budovaných ubytovacích zařízení a jejich technického provedení, jednotlivé skupiny nových nebytových budov vykazují poměrně významné odlišnosti ve struktuře podle nosných materiálů. Také přibližně čtvrtinové zastoupení montovaných nosných konstrukcí je zde ze všech skupin nebytových budov zřetelně nejvyšší. Naproti tomu dřevěná nosná konstrukce, která je ve většině skupin jen nepodstatným doplňkem výstavby, hraje významnou roli ve výstavbě hotelů a obdobných budov, mezi nimiž je dřevěná každá čtvrtá budova. Jedná se zřejmě o menší ubytovací zařízení srubového charakteru ve venkovských oblastech, kde dřevěné stavby snáze ladí s přírodním charakterem okolní krajiny

Lze to hodnotit jako pozitivní vývoj umožňující návštěvníkům poznávat kulturní, přírodní a historické hodnoty České republiky v širším měřítku a neomezovat návštěvnost především na hlavní město Prahu.

V Praze je, co se počtu ubytovacích zařízení týká, nejvíce hotelů středního standardu...

Právě hlavní město Praha je z dlouhodobého hlediska dominantní cílovou destinací zejména pro zahraniční návštěvníky ČR, což se projevuje i v kapacitě vybudovaných hromadných ubytovacích zařízení (HUZ). Podle posledních dostupných údajů bylo v roce 2013 v Praze z celkového počtu lůžek v HUZ (92 052) jen v hotelích nejvyšší třídy (čtyř a pětihvězdičkových) k dispozici plných 43 260 lůžek. Nejvyšší počty lůžek (ze všech turistických regionů ČR) má Praha také v hotelích středního standardu (tj. tříhvězdičkové).

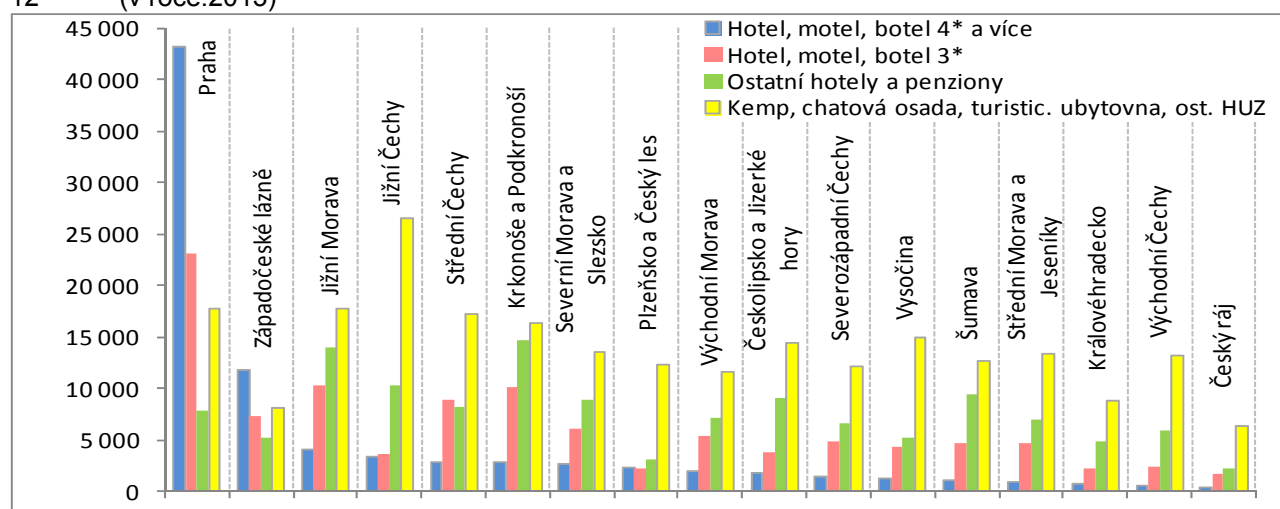
... v horských a podhorských oblastech ČR je naopak nejvíce penzionů a hotelů nižšího standardu...

V počtu lůžek v ostatních hotelích a penzionech však je hlavní město Praha asi zhruba v polovině žebříčku krajů České republiky. Těm naopak dominují jednak horská střediska v Krkonoších a v Podkrkonoší a na Šumavě, ale např. i tato zařízení vybudovaná na Jižní Moravě, kde lze soudit na rozvoj tzv. agrární turistiky (vinařství).

... přičemž kempy, chatové osady turistické ubytovny jsou výrazně zastoupeny na jihu Čech a Moravy

Kempy, chatové osady a turistické ubytovny jsou velmi vyhledávané v jižních Čechách a rovněž na jižní Moravě, čemuž odpovídají i počty nabízených ubytovacích kapacit. Podobně je tomu i ve středních Čechách. Těmto regionům vládne z velké části tuzemský cestovní ruch, ale např. na Šumavě v oblasti Lipna jsou nové ubytovací kapacity tohoto typu, nabízející vysoký standard ubytování, využívány především zahraničními turisty z Nizozemí.

Graf č. 12. Kapacity lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ) podle turistických regionů ČR (v roce 2013)

Zdroj: ČSÚ, CzechTourism (vymezení turistických regionů), vlastní výpočty

Nejvíce se na celkových počtech lůžek v ubytovacích zařízeních zvýšil podíl tří- a čtyřhvězdičkových hotelů, a to na 32 % v roce 2013

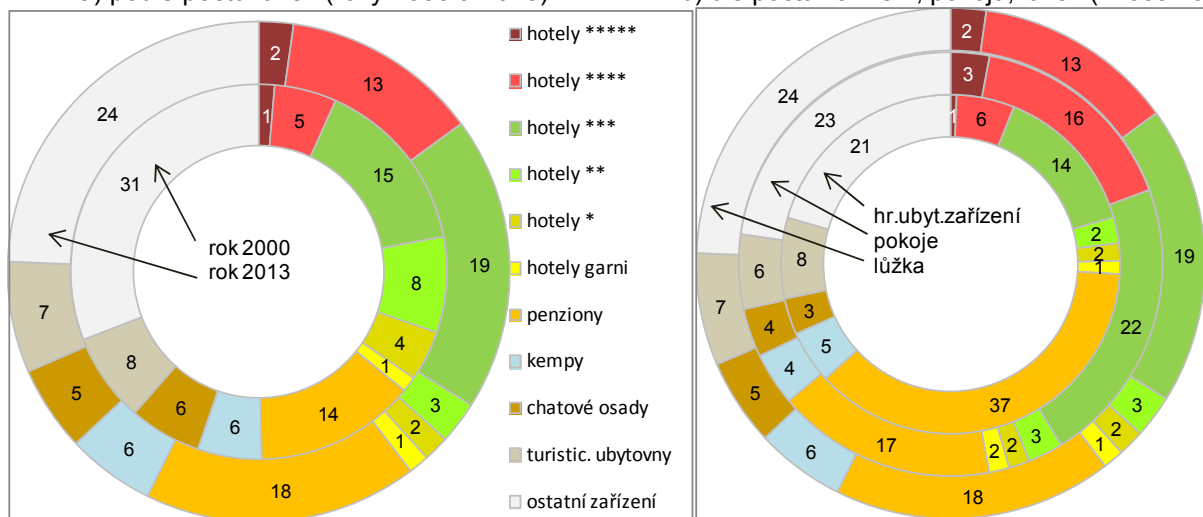
Jak je zřejmé z grafu 13a, v roce 2013 proti roku 2000 došlo k nejvýznamnější změně v zastoupení jednotlivých typů lůžek v celkové struktuře ubytovacích zařízení u hotelů středního a vyššího standardu (tři a čtyři hvězdičky), jejichž podíl vzrostl ze zhruba pětiny (20 %) na téměř třetinu (32 %). Velmi dynamický byl i nárůst kapacit penzionů, který se projevil růstem jejich podílu ze 14 % v roce 2000 na 18 % v roce 2013

Srovnáme-li však nejen počty lůžek, ale i počty zařízení a počty pokojů, je z grafu 13b patrné, že mezi ubytovacími zařízeními dominovaly v roce 2013 penziony s podílem 37 %, ale na celkové kapacitě lůžek či pokojů se podílely pouze necelou šestinou. Je to logické, neboť jde do zařízení menší velikosti.

Naopak při srovnání počtu pokojů a lůžek jsou ve struktuře ubytovacích zařízení ČR zastoupeny nejvíce tříhvězdičkové hotely.

Graf č. **Struktura hromadných ubytovacích zařízení v ČR**

13 a) podle počtu lůžek (roky 2000 a 2013)* b) dle počtu zařízení, pokojů, lůžek (v roce 2013)

*Od roku 2012 jsou uvedeny též revidované údaje na základě výsledků projektu MMR "Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu". Vliv nové metodiky je patrný při srovnání dvojích údajů v roce 2012.

Pozn.: čísla ve výšečích uvádí strukturu v procentech

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

2.2. Poptávka – návštěvnost ubytovacích zařízení

Atraktivnost České republiky z pohledu cestovního ruchu je daná charakterem země. Nabízí nejen historické památky s velkou slohovou diverzitou rozprostřené prakticky po celém území v koncentraci, která je jinde většinou neobvyklá. Tato okolnost přitahuje zahraniční návštěvníky, kteří se především v 90. letech orientovali hlavně na Prahu. Zároveň však jde i pro tuzemské turistiky o příležitost poznat dobře svoji zemi. Přírodní potenciál sice nenabízí moře či vysokohorské podmínky pro sportovní turistiku, může být však vyhledáván zejména pro rekreaci s dětmi. V dalším textu a grafické analýze jsou popsány vzájemné proporce podle návštěvnosti cizinců a domácích hostů..

2.2.1. Souhrnný pohled na návštěvnost

Převažuje krátkodobá návštěvnost

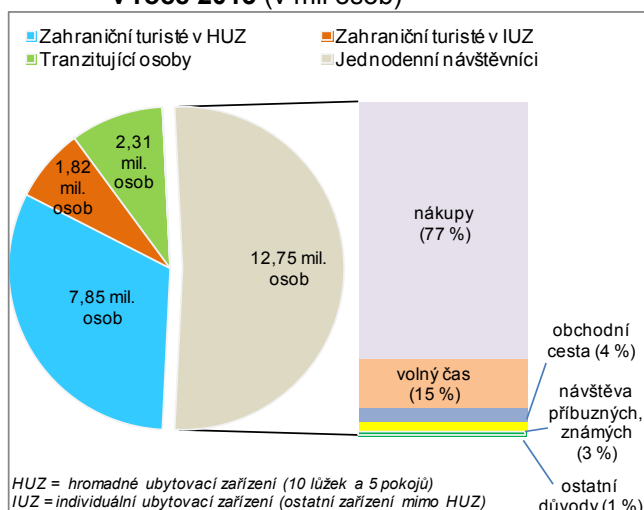
Sledujeme-li návštěvnost České republiky zahraničními hosty, lze říci, že v roce 2013 přijelo do ČR na pouhý jeden den téměř třináct milionů lidí (12,75 mil.). Více než tři čtvrtiny z tohoto počtu tvoří osoby, směřující do ČR převážně za nákupy, jak plyne z pravidelného šetření o příjezdovém cestovním ruchu zajišťovaném společností StemMark. Dalších zhruba šestina (15 %) z jednodenních návštěv ČR připadalo na trávení volného času, jak uvedli respondenti. Na zbytku se zhruba ve stejném rozsahu podílejí obchodní cesty a návštěvy příbuzných či známých.

Pětina návštěvníků vyhledala loni ubytování v individuálních zařízeních

Z počtu zahraničních návštěvníků, kteří se v ČR ubytovali (9,67 mil. osob v roce 2013) jich zhruba pětina připadala na návštěvníky ubytované v individuálních ubytovacích zařízeních. Asi 7,85 mil. osob naopak využilo služeb hromadných ubytovacích zařízení. Počty těchto osob jsou pak dále podrobněji sledovány oficiální statistikou cestovního ruchu.

Graf č. 14 **Počty zahraničních návštěvníků podle druhu cesty, resp. způsobu ubytování v roce 2013 (v mil osob)***

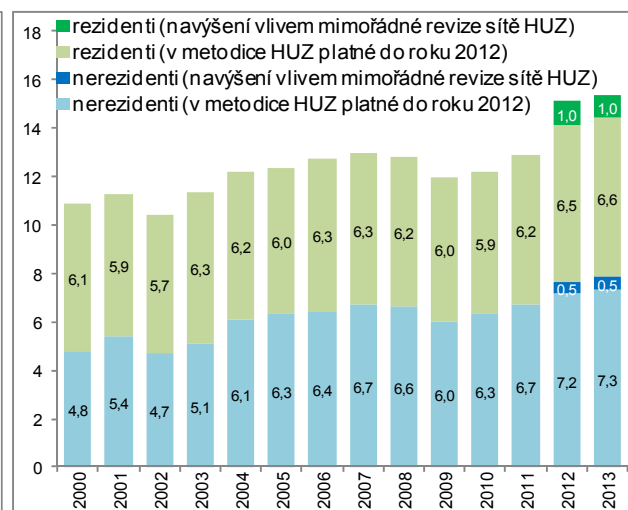
Zdroj: MMR, Stemmark, ČSÚ

V letech recese české ekonomiky přijel do ČR zatím největší počet návštěvníků (recese v ostatních zemích v takové intenzitě patrná nebyla)

Přestože roky 2012 a 2013 znamenaly v ČR léta recese, přijelo do země nejvíce zahraničních návštěvníků v časové řadě sledované v této analýze, tj. od roku 2000. Podle dat z mimořádné revize sítě hromadných ubytovacích zařízení šlo o 7,7 mil, resp. 7,8 mil. osob.

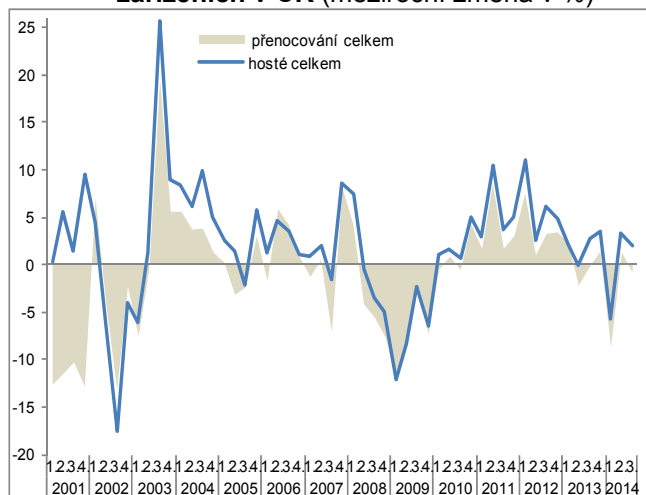
Zhruba stejné počty hostů v hromadných ubytovacích zařízeních však na tuzemské návštěvníky (7,5, resp. 7,6 mil. osob v letech 2012 a 2013).

Graf č. 15 **Počty návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR (v mil osob)***

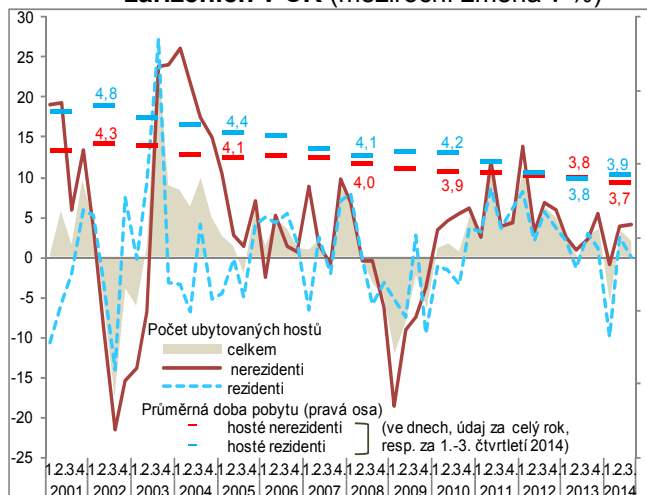

Zdroj: ČSÚ

Graf č. 16 **Počty všech návštěvníků a jejich přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR (meziroční změna v %)**

Graf č. 17 **Počty domácích a zahraničních návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR (meziroční změna v %)**

*Meziroční indexy do roku 2012 (včetně) vychází ze starší (nerevidované) sítě hromadných ubytovacích zařízení (HUZ), indexy od roku 2013 (tj. včetně základny předchozího roku) již vychází z nové (revidované) sítě HUZ na základě výsledků projektu MMR ("Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu")

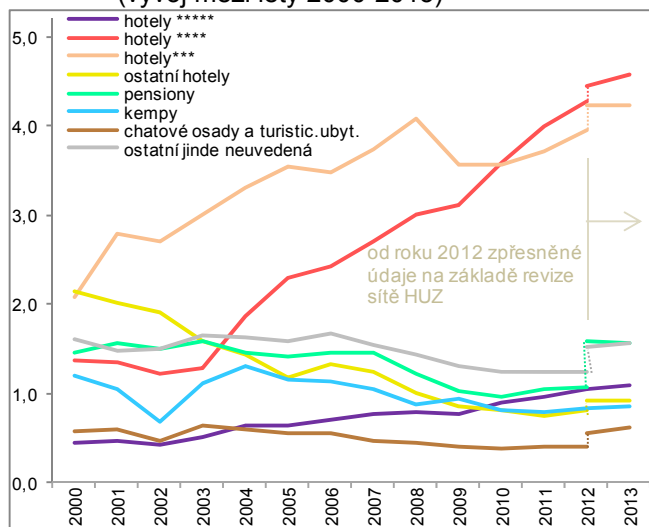
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Průměrná délka pobytu se dlouhodobě zkracuje, což může souviset s finanční situací domácností

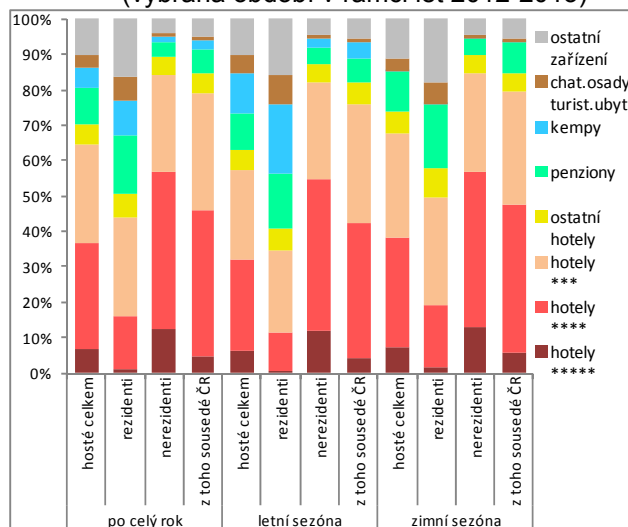
Nejvyšší meziroční nárůst počtu návštěvníků a jejich přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR byl zaznamenán ve druhé polovině roku 2003, po velmi výrazném poklesu v závěru roku 2002. Lze z toho soudit na vliv statistické základny. O deset procent více hostů v meziročním srovnání bylo v hromadných zařízeních ČR ubytováno i na přelomu let 2007 a 2008. Poté však opět následoval výrazný pokles zájmu související s ekonomickou krizí, která snížila kupní sílu jak českých domácností, tak i potenciálních zahraničních návštěvníků. Poté následovalo oživení zájmu o cestování, které se projevilo výraznými meziročními růsty počtů ubytovaných hostů v hromadných zařízeních.

Z grafu 16 je také patrné, že např. po převážnou část roku 2004, ale také v období po roce 2009, se zkracuje průměrná délka pobytu v těchto zařízeních (průměrný počet přenocování navýšený o jeden den). I zde lze zřejmě vysvětlit tento jev největší měrou zhoršenou ekonomickou situací domácností v ČR, pokud jde o zahraniční pak strukturou návštěvníků (rostoucí počty hostů z Asie, pro něž je typická kratší doba pobytu, protože jejich zájmem je zpravidla navštívit co největší počet evropských zemí).

Graf č. 18 Počet návštěvníků podle kategorií hromadných ubytovacích zařízení v ČR (vývoj mezi lety 2000-2013)

Graf č. 19 Domácí a zahraniční hosté dle kategorií hromadných ubytovacích zařízení v ČR (vybraná období v rámci let 2012-2013)

*Od roku 2012 jsou uvedeny též revidované údaje na základě výsledků projektu MMR "Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu". Vliv nové metodiky je patrný při srovnání dvojích údajů v roce 2012.

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Stejně u počtů lůžek, je i v případě počtů ubytovaných hostů patrný největší nárůst ve tří- a čtyřhvězdičkových hotelích, zejména po roce 2004

V letech 2000-2013 rostl nejvíce zájem hostů o ubytování ve čtyřhvězdičkových hotelích (graf 18). Zatímco v roce 2000 jich vyhledalo tento typ ubytování asi 1,3 mil. lidí, v roce 2013 už více než 4,5 milionu. Stabilně vysoký zájem ubytování v hotelech standardního typu, tj. tříhvězdičkových (přes 2 mil hostů v roce 2000 proti 4,2 mil. v roce 2013) však také vzrostl a projevil zdvojnásobením počtů hostů). O charakteru klientely těchto zařízení - zřejmě níže příjmové domácnosti - vypovídá skutečnost, že jejich počty v letech 2009 a 2010 již nerostly, na rozdíl od počtů ubytování v hotelích vyšších kategorií.

Od vstupu ČR do Evropské unie jsou, jak ukazuje graf, tři a čtyřhvězdičkové hotely prakticky jedinými hromadnými ubytovacími zařízeními s narůstajícími počty hostů. V podstatně menším rozsahu, zato však stabilně, to platí i pro ubytování v nejluxusnějším segmentu hotelů, tj. v pětihvězdičkových zařízeních.

Tuzemští návštěvníci prakticky vůbec nevyhledávají pětihvězdičkové hotely

Zajímavý je také pohled na to, jaké skupiny hostů se ubytovávají v různých zařízeních. Struktura, jak je uvedena v grafu 19, ukazuje, např. že hosté z tuzemska se prakticky vůbec neubytovávají v pětihvězdičkových hotelech. Naopak častěji preferují ubytování v penzionech (po celý rok) a kempech turistických ubytovacích (převážně v letní sezóně). Pro nerezidenty jsou také typické relativně malé ve struktuře ubytování podle letní a zimní sezóny.

2.2.2. Zahraniční návštěvníci

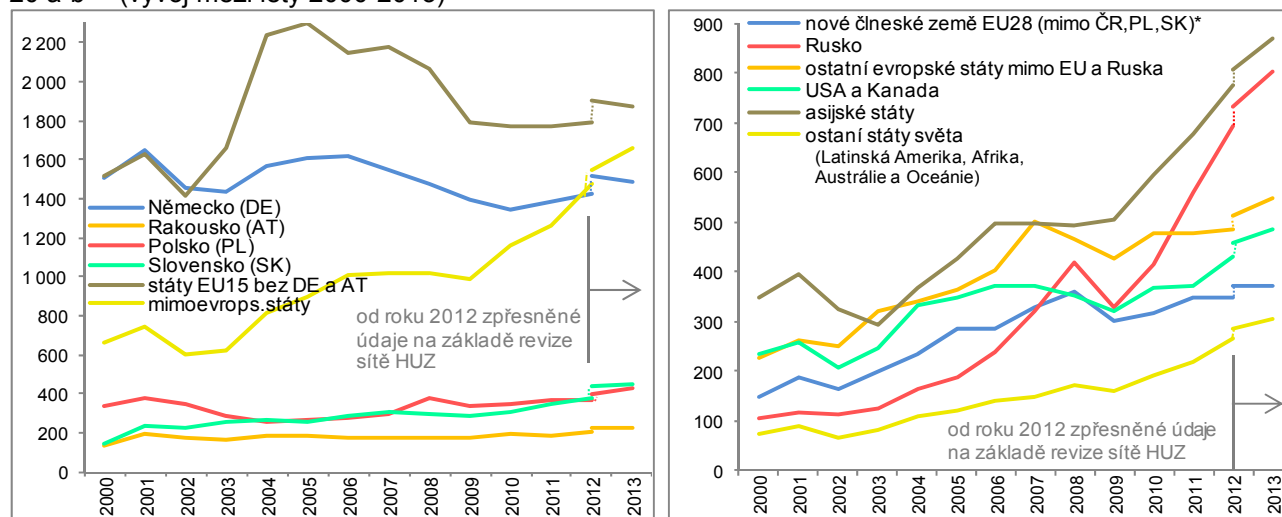
Při stagnaci příjezděcích z Německa rychle rostou návštěvníci z Asie a Ruska

Z umístění ČR uprostřed evropského kontinentu se zdá logické, že největší počty příjezděcích zahraničních hostů jsou původem z Německa či „starých“ členských zemí EU. Ze zemí skupiny EU 15 (kromě Německa a Rakouska) přijelo do ČR v roce 2013 asi 1,9 mil. návštěvníků (nejvíce jich bylo v roce 2005).

Zatímco počty návštěvníků z Německa od roku 2000 stagnují, narůstají počty příjezděcích z neevropských států, zejména z Asie a Ruska. I přes nižší počty však velmi dynamicky narůstají příjezdy i ze zemí jako USA a Kanada.

Graf č. Počet zahraničních návštěvníků dle zemí v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR 20 a-b (vývoj mezi lety 2000-2013)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

*země střed. a vých. Evropy (se vstupem do EU po roce 2000)
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Pětihvězdičkové hotely navštěvují v České republice především turisté ze Severní Ameriky...

Právě z USA a Kanady také pochází „nejmivitější“ klientela českých hromadných ubytovacích zařízení – z ní se v období 2012-2013 ubytovalo v pětihvězdičkových hotelích 40 % těchto hostů ze Severní Ameriky. Hned za nimi však, co se týká tohoto typu ubytování, figurují hosté z asijských států, především z Blízkého Východu, ale i Japonska či Izraele, Číny nebo Koreje (právě ti se také, jak je vidět z grafu toho dlouhého, ubytovávají především ve čtyřhvězdičkových hotelích, a to skoro ze dvou třetin jejich počtu). Z významnějších evropských zemí z hlediska četnosti ubytovaných hostů v pětihvězdičkových hotelích patří příjezdějí z Velké Británie.

... ubytování nižší kategorie volí turisté z Polska a Slovenska

Na opačném spektru podle úrovně poskytovaných služeb v hromadných ubytovacích zařízeních lze nalézt příjezdějí z Polska a Slovenska, kteří se ubytovávají mimo segment hotelů střední a vyšší kategorie (v uvedeném období šlo o zhruba 30 % hostů). Specifické postavení mezi zahraniční hosty ČR mají Nizozemci. Z jejich celkového počtu byla v letech 2012-2013 ubytována v penzionech, kempech a ostatních hromadných ubytovacích zařízeních více než čtvrtina.

Ubytování ve tříhvězdičkových hotelích volí ve srovnání se všemi ostatními zeměmi v největší míře hosté z Ukrajiny, a to téměř přesně z poloviny.

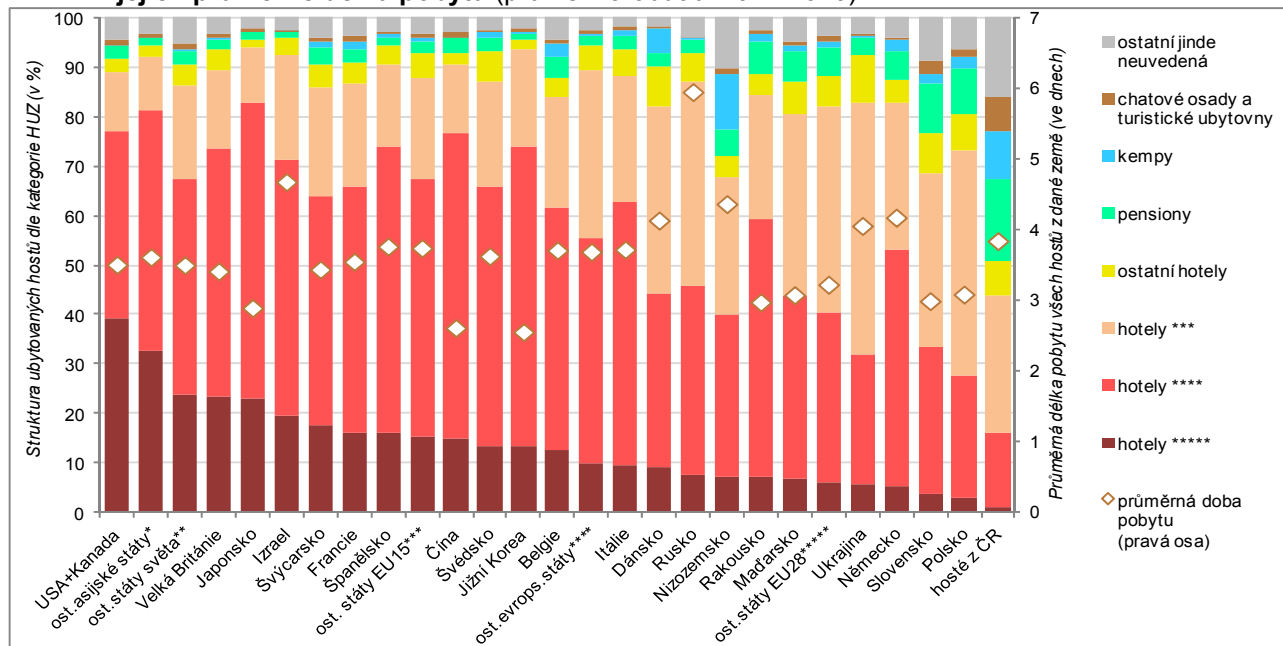
Nejvyšší ubytovací standard vyhledává jen šestina tuzemských návštěvníků hromadných ubytovacích zařízení

Je v logice věci, že obyvatelé České republiky využívají nabízené druhy ubytovacích kapacit v celé jejich šíři (graf 21). Zatímco ve čtyř- a pětihvězdičkových hotelích bylo v letech 2012-2013 ubytováno pouze asi 15 % z nich a ve tříhvězdičkových zhruba 30 %, z poloviny volili ubytování v zařízeních mimo tyto standardy. V penzionech byl ubytován každý šestý, v kempech každý osmý a téměř každý desátý pak turistických ubytovnách či chatových osadách.

Finanční možnosti a typ ročního období jsou určující pro rozdíly v návštěvnosti na straně tuzemských hostů oproti hostům zahraničním

Odlišnosti ve struktuře ubytování českých hostů oproti zahraničním spočívají jednak v tom, jakou volí pro návštěvu roční sezónu, do jakých regionů jezdí a v neposlední řadě také finanční možnosti. V řadě případů je tuzemská dovolená pro české občany jen doplňkem k jejich dovoleným v zahraničí.

Graf č. **Hosté z nejvýznamnějších zemí¹⁾ podle kategorií hromadných ubytovacích zařízení v ČR a jejich průměrná délka pobytu (průměr za období 2012-2013)**

¹⁾ země s alespoň 80 tis. ubytovaných hostů ročně v HUZ v ČR (průměr za období 2012-2013)

* všechny asijské státy mimo Izrael, Čínu, Japonsko a Jižní Koreu

** všechny země Latinské Ameriky (zejm. Brazílie, Mexiko), Afriky (zejm. JAR), Austrálie a Oceánie

*** sestupně dle počtu ubytovaných hostů: Finsko, Řecko, Irsko, Portugalsko a Lucembursko

**** všechny evropské státy (mimo EU28, Rusko a Ukrajinu): tj. zejména: Norsko, Turecko, Srbsko a Černá Hora

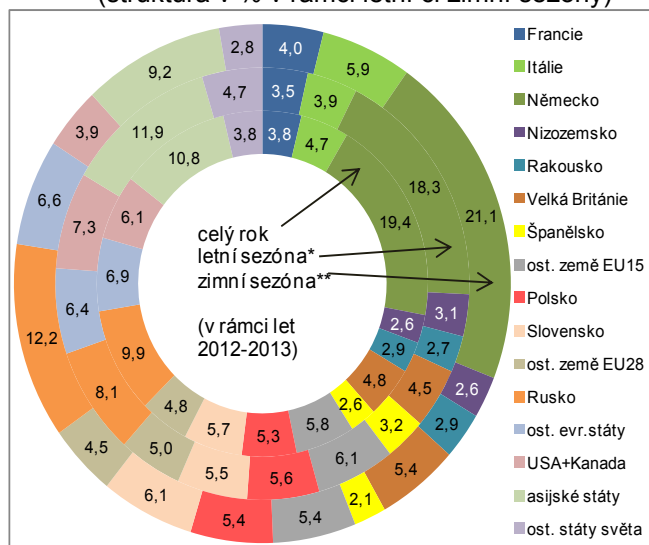
***** sestupně dle počtu hostů: Rumunsko, Litva, Chorvatsko, Slovinsko, Bulharsko, Estonsko, Lotyšsko, Malta, Kypr

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Hosté ze vzdálených asijských destinací preferují krátkodobé pobyty v ČR i vzhledem k tomu, že chtějí poznat více evropských zemí

Jednotlivé skupiny hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR se odlišují i podle průměrné délky pobytu. Zatímco v posledních letech dynamicky rostoucí klientela z asijských zemí setrvává v ČR zhruba pouze 2,5 dne, hosté z Ruska či Izraele 5 až 6 dnů. V prvním případě lze extrémní hodnoty vysvětlit orientací hostů ze vzdálených asijských zemí převážně na Prahu (a městskou turistiku obecně), naopak u návštěvníků z Ruska či Blízkého východu hrají významnější roli delší lázeňské pobyty. Specifické postavení mají dlouhodobě v ČR hosté z Nizozemska, kteří déle pobývají především v jižních a východních Čechách.

Graf č. **Zahraniční hosté dle zemí ve všech hromadných ubytovacích zařízeních v ČR (struktura v % v rámci letní či zimní sezóny)**

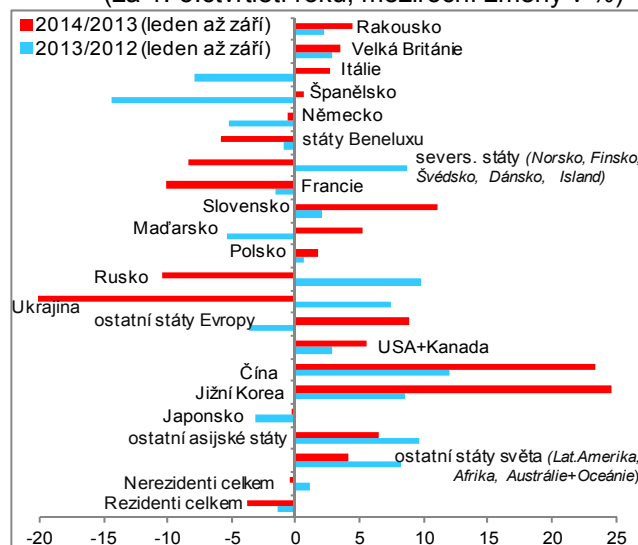

*červen až září (v rámci období 2012-2013)

**leden až březen+prosinec (v rámci období 2012-2013)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Graf č. **Přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR dle zemí (za 1.-3.čtvrtletí roku, meziroční změny v %)**

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

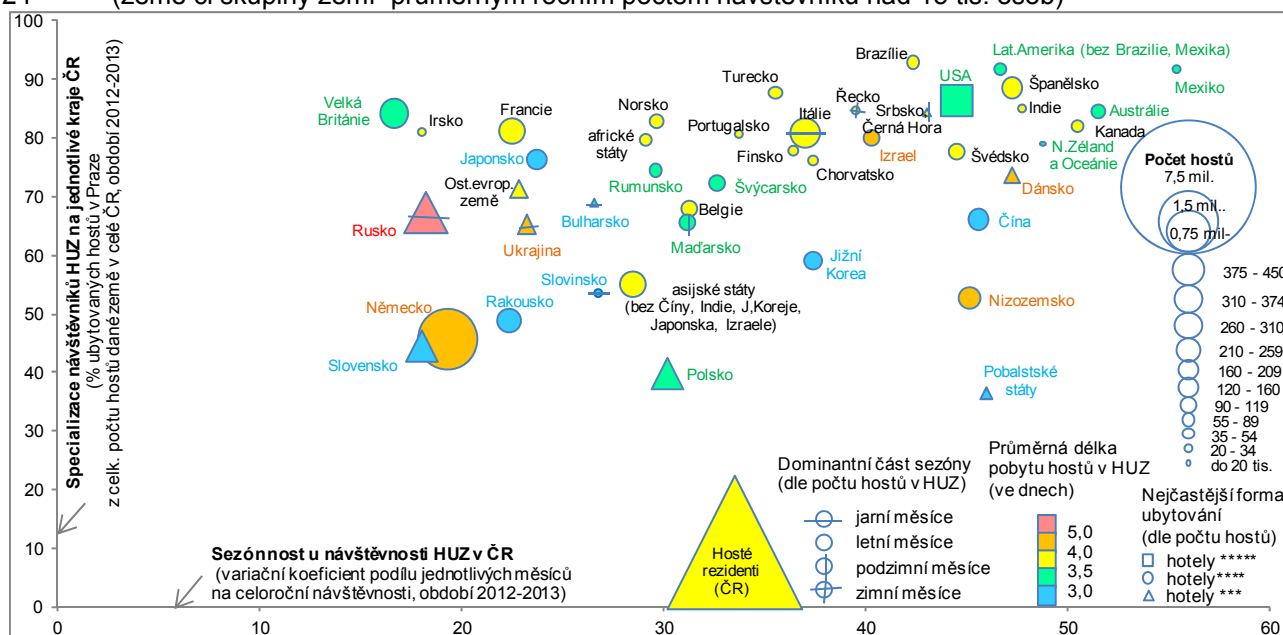

Z grafické analýzy průměrné délky pobytu, formy ubytování, počtu návštěvníků a sezónnosti plyne charakter cestovního ruchu v České republice v letech 2012-2013

Výše uvedené charakteristiky zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR jsou shrnuty v následujícím grafu. Byly zahrnuty více než čtyři desítky významnějších zdrojových zemí či jejich uskupení. Počet hodnocených zemí byl ovlivněn jak rozsahem disponibilních údajů (běžně je statistickým výkaznictvím sledována návštěvnost hostů z 53 zemí či jejich uskupení), tak i snahou o udržení jisté přehlednosti výstupu a v neposlední řadě i vypovídací schopností údajů (přecházely v úvahu pouze údaje za roky 2012 a 2013, neboť starší data nejsou v této podrobnosti metodicky srovnatelná).

Prezentované ukazatele naznačují souvislosti mezi nerovnoměrností návštěvnosti v regionálním i časovém (sezónním) pohledu, průměrnou délkou pobytu, nejčastější formou ubytování a v neposlední řadě i průměrným ročním počtem návštěvníků z jednotlivých zemí v ČR.

Graf č. 24. **Souhrnná typologie hostů dle zemí v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR**
(země či skupiny zemí průměrným ročním počtem návštěvníků nad 15 tis. osob)

Pozn.: všechny údaje vychází z ročních průměrů za období 2012-2013

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Z uvedené typologie zemí (graf 24) vyplývají výrazné odlišnosti nejvýznamnějších skupin návštěvníků, a to jak podle míry sezónnosti, tak i podle regionální nerovnoměrnosti dle počtu ubytování (kterou dobře vystihuje podíl hostů, kteří se v rámci ČR ubytovali v HUZ v Praze).

Specifika tuzemských hostů:
- větší územní rovnoměrnost návštěvnosti,
- orientace na širší spektrum (často cenově dostupnějších) ubytovacích kapacit i pestřejších forem cestovního ruchu
- silná prázdninová sezóna (pobyty rodin s dětmi)

Je patrné, že míra sezónnosti ubytování návštěvníků příliš nesouvisí s jejich nerovnoměrným územním rozložením. Zcela specifickou skupinu představují hosté z ČR, a to nejen díky své četnosti (tvořili v hodnoceném období 49 % všech hostů v HUZ), ale zejména vlivem značné územní rovnoměrnosti jejich pobytů (pět nejnavštěvovanějších krajů ČR soustřeďovalo pouze polovinu tuzemských návštěvníků, o druhou polovinu se pak podělilo devět zbývajících krajů; poměr mezi nejvíce a nejméně navštěvovaným krajem byl u hostů z ČR pouze 3,2 : 1, zatímco u zahraničních v úhrnu 95: 1). Lze to vysvětlit tím, že část hostů z ČR tráví své pobyty (zejména dovolené) relativně blízko svého bydliště a na rozdíl od většiny zahraničních hostů využívají i širší spektrum hromadných ubytovacích kapacit i forem cestovního ruchu (pobyty u vody, pěší cyklistická turistika aj). Domácí hosté se nejčastěji ubytovali v tříhvězdičkových hotelech, podobně jako většina návštěvníků ze zemí střední a východní Evropy a také Dánů (s vlivem studentských pobytů).

K většímu zájmu o mimopražské regiony přispívají návštěvníci ze sousedních zemí (regionů)

Větším rozproštěním ubytování do regionů se podle očekávání vyznačovali také hosté ze sousedních zemí, kteří byli pro své (většinou kratší pobyty) motivováni přírodními i kulturními atraktivitami jim blízkých příhraničních regionů, jakož i

a také významná role lázeňského cestovního ruchu

možností cenově výhodných nákupů. K posilování cestovního ruchu v regionech mimo Prahu významně přispívá lázeňství (byť z pohledu zahraničních hostů jde z více než 90 % pouze o Karlovarský kraj). Lázeňské pobyty tak ovlivňují územní rozložení v ČR, vyrovnávají sezónní nerovnoměrnost a prodlužují délku pobytu hostů především z Německa, Ruska, Ukrajiny, Izraele a ostatních zemí Blízkého východu. Jiný specifický segment cestovního ruchu (delší pobyty u větších vodních ploch) dlouhodobě charakterizují nizozemskou klientelu.

Silný fokus na Prahu u hostů z vyspělých zemí EU i z Ameriky...

Konečně „metropolitní“ cestovní ruch je převážně vyhledávaný návštěvníky ze starých členských zemí EU, ale i vzdálených lokalit (Amerika, Austrálie). Tito hosté jsou v ČR častěji vázáni na hotely vyššího standardu (vč. nadnárodních hotelových řetězců, které znají ze svých mateřských zemí), čímž z pohledu ekonomiky ČR částečně „kompenzují“ své kratší doby pobytu. Odlišují se však svou sezónností, když zejména hosté z Velké Británie, Irsku či Francie, pobývají v ČR (resp. v Praze) vyjma slabšího ledna a února bez významnějších sezónních výkyvů prakticky celoročně. Naopak Španěly potkáme v ČR nejčastěji v letních měsících, Italy na jaře, Řeky na sklonku roku a hosty z USA či Kanady v delším období od května do října. Relativně nerovnoměrné rozložení návštěvnosti charakterizuje ale také hosty z ČR, neboť významná část rodin s dětmi tráví v tuzemsku alespoň část své dovolené v době letních prázdnin (na červenec a srpen připadalo v letech 2012-20213 téměř 28 % z celoročního počtu hostů v HUZ v ČR, v případě počtu přenocování pak plná třetina).

... u jednotlivých zemí se však liší sezónností

2.2.3. Regionální pohled na návštěvnost

Výrazné rozdíly v návštěvnosti jednotlivých regionů vlivem dominantního postavení Prahy...

Jak je patrné z výše uvedené typologie návštěvníků podle zemí, struktura hostů z pohledu místa ubytování v ČR je značně nerovnoměrná, a to zejména vlivem Prahy, která hraje klíčovou roli v koncentraci zahraničních návštěvníků ČR. Zatímco v roce 2013 Praha soustřeďovala více než 64 % hostů nerezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních z celé ČR, z hostů z tuzemska se v české metropoli v tomto roce ubytoval „pouze“ každý devátý. Význam metropole v celorepublikovém kontextu dlouhodobě posiloval, a to jak v případě hostů za zahraničí (v letech 2000-2002 jich Praha z celé ČR soustřeďovala necelou polovinu), tak i u domácí klientely (v roce 2000 se zde ubytoval jen každý dvacátý návštěvník z ČR). Přesto je z dosavadního patrné, že v po roce 2010 se tendence posilování významu Prahy zastavila (u domácích i zahraničních hostů), když se meziroční přírůstky návštěvnosti v Praze zmírnily na úroveň ostatních mimopražských regionů.

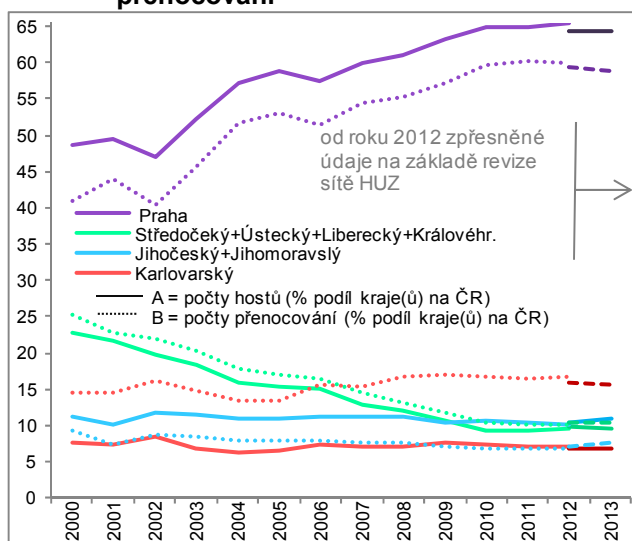
... které posilovalo po celou předchozí dekádu až do roku 2010

Z mimopražských regionů si dlouhodobě drží stabilní postavení jižní Čechy i Morava a lázeňsky orientované Karlovarsko

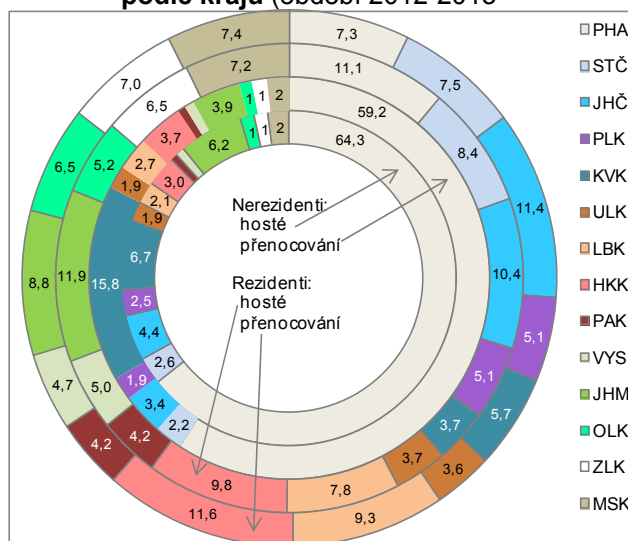
Změny rozložení návštěvnosti mezi regiony jsou částečně ovlivněny významnou revizí sítě hromadných ubytovacích zařízení v roce 2012 (viz výše), vlivem které bylo do pravidelného statistického zjišťování zařazeno více „nových“ zařízení, především nižšího hotelového standardu, penzionů a turistických ubytoven. To přispělo k mírnému zvýšení role mimopražských destinací v příjezdovém cestovním ruchu ČR. Vzhledem k tomu, že většina z těchto „nových“ zařízení disponuje spíše nižší lůžkovou kapacitou, není jejich podíl na celkových výkonech hromadných ubytovacích zařízení příliš významný a dlouhodobé tendence v regionální distribuci návštěvnosti nemohou významně ovlivnit (viz níže uvedený graf). Je patrné, že zrcadlově k významu Prahy, role většiny ostatních krajů ČR z pohledu zahraniční návštěvnosti dlouhodobě spíše klesá, a to jak v případě počtu ubytovaných hostů, tak i četnosti jejich přenocování (nejvíce patrné ve středních severních a východních Čechách). Relativní stabilní postavení si drží pouze Jihočeský či Jihomoravský kraj a také Karlovarsko, které těží se stále rostoucího zájmu zahraniční klientely o lázeňské pobyty, jakož i z výhodné polohy vůči lidnatějším sousedním německým regionům.

Graf č. 25 Podíl vybraných (skupin) krajů na ČR u počtu všech zahraničních hostů a jejich přenocování

Graf č. 26 Struktura hostů a jejich přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů (období 2012-2013)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Téměř pět se šesti zahraničních hostů v HUZ v ČR připadalo na čtyři nejatraktivnější kraje

Regionální rozložení návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR se dramaticky liší mezi domácími hosty a občany cizích států. U zahraniční klientely platí, že čtyři nejatraktivnější kraje ČR soustřeďovaly v období let 2012-2013 téměř 82 %, zbylých deset regionů se tak muselo podělit o necelou pětinu všech zahraničních hostů (tyto regiony přitom tvoří bezmála tři čtvrtiny výměry celé ČR a soustřeďují více než dvě třetiny jejich obyvatel).

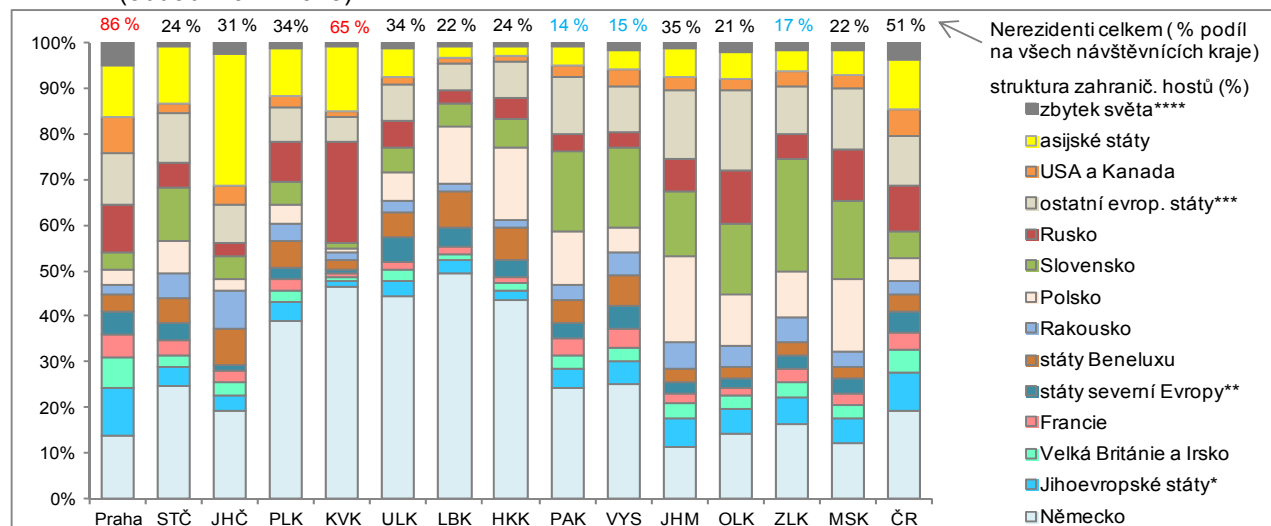
Mezikrajské rozdíly v případě hostů z ČR byly proti zahraničním řádově nižší, a to zejména v případě počtu přenocování

Naproti tomu u hostů z ČR bylo jejich regionální rozložení podstatně rovnoměrnější a více tak zohledňovalo populační velikost jednotlivých krajů, ale o jejich reálný potenciál pro cestovní ruch. Postavení Prahy bylo v letech 2012-2013 na úrovni ostatně populačně významných regionů. Nejvíce hostů z ČR soustřeďovala hromadná ubytovací zařízení v Jihomoravském kraji (zamířil sem každý osmý návštěvník), těsně následovaná Prahou (11 %). Ještě větší územní rovnoměrností se vyznačovaly počty přenocování domácích hostů, kde ostatní regiony mírně převyšovaly Královéhradecký a Jihočeský kraj (v obou případech s téměř osminovým podílem na ČR). V relativně úzkém pásmu (s podílem na celorepublikovém počtu přenocování 7,0 - 11,6 %) v hodnoceném období nacházela většina krajů ČR.

Domácí návštěvníci využívají oproti zahraničním hostům širší segment nabídky cestovního ruchu

Příčinou relativně malých regionálních rozdílů u návštěvníků z ČR může být skutečnost, že tyto osoby využívají (oproti hostům ze zahraničí) podstatně širší segment nabídky cestovního ruchu v ČR, a to jak z hlediska kategorií ubytování (z pohledu typu nabízených služeb i jejich ceny více odpovídající poptávce rodin s dětmi), tak i samotných forem cestovního ruchu (větší váha turistiky v horských oblastech a turistiky v okolí vodních ploch na úkor převážně městské poznávací turistiky či lázeňství). Výše uvedené vlivy se promítají i do průměrné doby pobytu hostů. Ta se v roce 2013 mezi domácími a zahraničními hosty v ČR nelišila (3,8 dne). Pro obě skupiny také shodně platilo, že nejdelší pobyty realizovaly na Karlovarsku (vliv delších lázeňských pobytů) a jedny z nejkratších v Jihomoravském kraji (2,8 u zahraničních hostů, resp. 3,1 u domácích). Zahraniční hosté pobývali oproti domácím déle pouze v Praze (3,6 dne ku 2,9 dne) a na Karlovarsku (7,6 ku 5,2), převaha délky pobytu u domácích hostů byla nejvíce patrná v JZ Čechách a v moravských krajích.

Graf č. 27 **Skladba hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích ČR podle státní příslušnosti (období 2012-2013)**

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

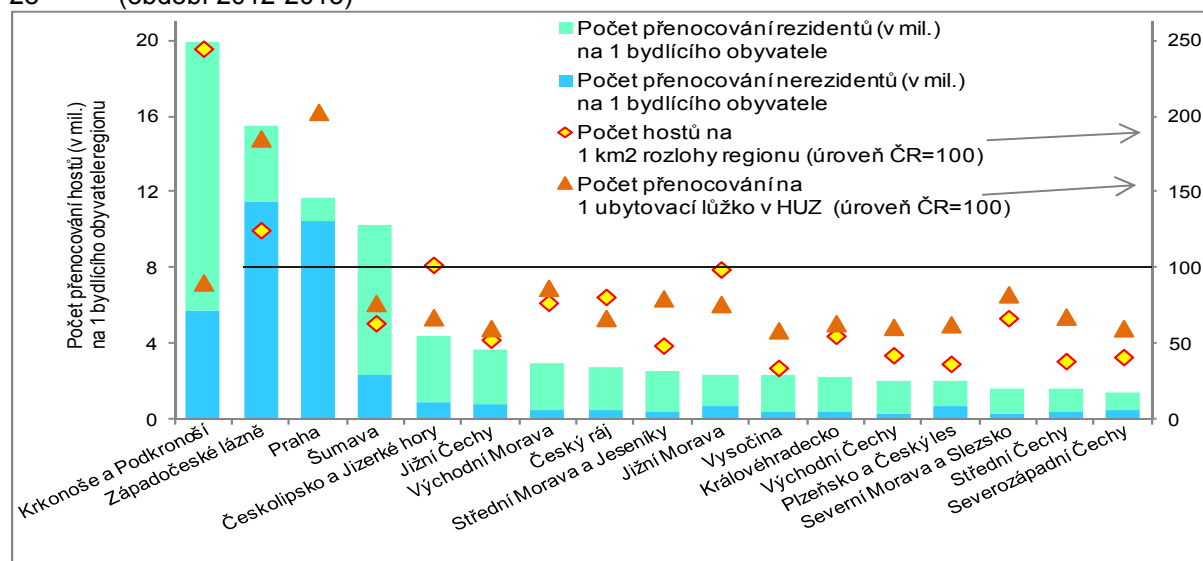
Převaha německých hostů mezi zahraničními návštěvníky v devíti krajích ČR, kosmopolitní skladba hostů v Praze s rostoucím segmentem hostů z mimoevropských destinací

Podrobnější pohled na podíl hostů z jednotlivých zemí na výkonech hromadných ubytovacích zařízení v krajích (viz graf 27) vypovídá o dominantním postavení hostů z Německa. Ti v období let 2012-2013 převažovali mezi zahraničními hosty v devíti krajích, nejvíce podle očekávání v geograficky blízkých krajích Karlovarském a Ústeckém. Téměř polovinu zahraniční klientely však tvořili také na Liberecku a Královéhradecku, a to patrně zásluhou pobytů v horských oblastech. Hosté z Německa mírně převažovali i v jinak velmi kosmopolitní skladbě návštěvníků české metropole. V Jihočeském kraji převládali hosté z asijských zemí (především z Číny a Japonska), v Jihomoravském Poláci a ostatních moravských krajů hosté ze Slovenska.

Ve většině krajů stále výrazně převažují návštěvníci z ČR

Vedle Prahy a Karlovarského kraje, které jsou orientovány především na zahraniční klientelu, tvořili nerezidenti oproti návštěvníkům z ČR v ostatních krajích vždy menšinu, což bylo nejvíce patrné ve středních a východních Čechách a také na Zlínsku (kde tvořili mezi roky 2012-2013 zahraniční hosté pouze 17 % všech návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních).

Graf č. 28 **Intenzitní ukazatele cestovního ruchu podle turistických regionů ČR (období 2012-2013)**

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty, Czech Tourism (vymezení regionů)

Vztah turistických regionů k běžnému

Mírně odlišný typ územního pohledu na distribuci návštěvnosti ČR podává členění podle 17 turistických regionů vymezených organizací CzechTourism. Tyto regiony

administrativní členění ČR

kombinují výše uvedené administrativní členění s členění funkčním - zohledňujícím výrazné atraktivitu cestovního ruchu (např. samostatným vyčleněním turistických regionů Český Ráj, Krkonoše či Šumava), které přesahují rámec konkrétního kraje. Turistické regiony slouží především k usměrňování marketingových aktivit, a proto je vhodné za ně poskytnout alespoň základní výkonové ukazatele hromadných ubytovacích zařízení, které se nacházejí v jejich územní působnosti.

Mapa č. 1: Turistické regiony ČR (dle členění CzechTourism 2010)

Zdroj: ČSÚ, Czech Tourism (vymezení regionů)

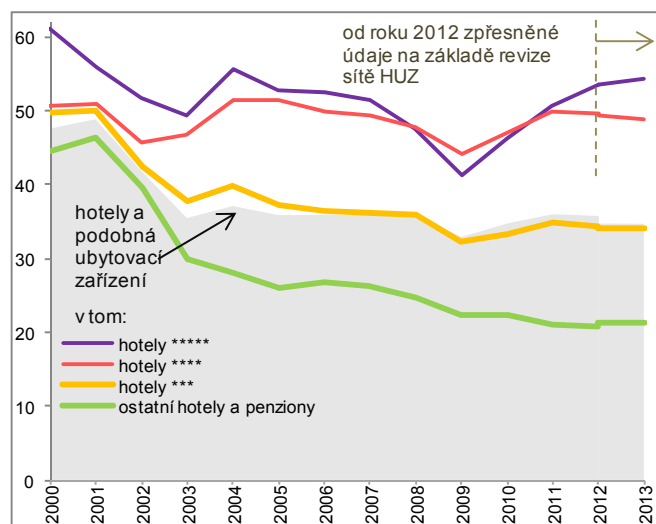
Nejvyšší intenzita přenocování hostů, jakož i relace počtu hostů k rozloze regionu se nachází v oblasti Krkonoš

Největší intenzita návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních (v období let 2012-2013) byla při poměření počtu přenocování k celkové lidnatosti regionu dosažena v regionu Krkonoše a Podkrkonoší, když převýšila obdobnou relaci za celou ČR téměř pětinašobně. Přispěli k tomu především zahraniční návštěvníci, byť tvořili pouze 28 % všech přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v tomto regionu. Vysokou intenzitu přenocování se vyznačují také Západočeské lázně (územně totožné s Karlovarským krajem), Praha (navzdory vysokému počtu obyvatel) a Šumava (jejíž postavení výrazně vylepšují především pobyty tuzemských hostů). Naopak nízká intenzita přenocování charakterizuje regiony Střední a Severozápadní Čechy a také Severní Morava a Slezsko, kde byla vinou jak tuzemských, ale zejména zahraničních hostů tato intenzita o téměř dvě třetiny pod celorepublikovou úroveň.

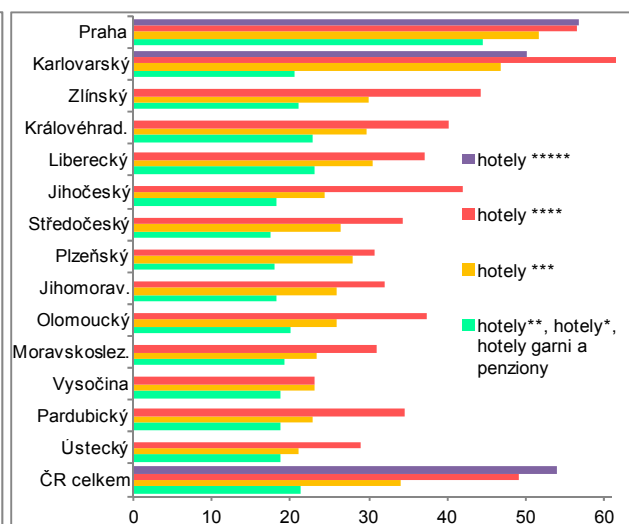
Zatímco relaci počtu hostů (resp. jejich přenocování) k počtu trvale bydlících obyvatel v regionu lze nepřímě chápat jako význam cestovního ruchu pro ekonomiku příslušného regionu (např. z hlediska pracovních míst), relace návštěvnosti k celkové rozloze regionu poukazuje spíše na potenciální dopady na životní prostředí (resp. plošné zatížení území turismem). Z hlediska plošného zatížení dosahuje logicky výrazně excentrického postavení Praha, která také výrazně navyšuje celorepublikový průměr. Proto také pouze další čtyři turistické regiony převyšují úroveň ČR (či dosahují úrovně ČR blízké). Jedná se především o Krkonoše a Podkrkonoší (s plošným zatížením návštěvností v HUZ téměř 2,5 krát převyšující hladinu ČR), Západočeské lázně, Českolipsko a Jizerské hory a také Jižní Moravu. Naopak nejméně zatížený region (Vysočina) dosahoval v období let 2012-2013 sedmkrát nižší hodnoty než intenzivně navštěvované Krkonoše. Podobné postavení mělo Plzeňsko a Český les (kde absenci Šumavy nedokázaly nahradit krajské město Plzeň ani silná koncentrace významných barokních památek severního Plzeňska).

Vztáhneme-li počet přenocování na 1 lůžka (v HUZ), nejsou mezi turistickými regiony patrné výrazné rozdíly. Vymykají se pouze dva regiony – Praha a Západočeské lázně. Příčinu lze hledat v odlišné skladbě lůžkových kapacit, kdy v těchto dvou regionech převládá nabídka ubytování vyššího standardu (čtyř a pětihvězdičkové hotely – viz graf 12), v případě Karlovarska také v delším pobytu lázeňských hostů.

Graf č. 29 Čisté využití lůžek^{*)} podle hlavních kategorií hromadných ubytovacích zařízení v ČR

Graf č. 30 Čisté využití lůžek ve všech hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů ČR (období 2012-2013)

*Čisté využití lůžek (v %) je podílem počtu přenocování za sledované období a součinu průměrného počtu lůžek k dispozici s počtem provozních dnů
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Čisté využití lůžek v HUZ jako ukazatel vztahu nabídky a poptávky

O vztahu mezi nabídkou a poptávkou v případě hromadných ubytovacích kapacit vypovídají ukazatele o hrubém, resp. čistém využití lůžek, resp. pokojů. Pro názornost je uveden nejvýznamnějších z těchto ukazatelů, tzv. čisté využití lůžek. To představuje podíl počtu přenocování za sledované období a součin průměrného počtu lůžek k dispozici s počtem provozních dnů. Výsledná hodnota je uvedena v procentech (viz grafy 29 a 30).

Rozdíly v čistém využití hotelových lůžek souvisí s šíří a kvalitou nabízených služeb...

Využití lůžkových kapacit má smysl hodnotit především za významnější ubytovací zařízení (tj. ta, která se více podílí na výkonech celého segmentu ubytování a zároveň poskytují lůžka pravidelně po celý rok). V rámci segmentu hotelů s penzionů v ČR je patrné, že vyššího využití dlouhodobě dosahují především ty kategorie ubytovacích zařízení, které nabízí širší spektrum a zároveň vyšší kvalitu služeb (čtyř a pětihvězdičkové hotely). U těchto zařízení se ale také nejvíce projevil negativní dopad hospodářské recese v roce 2009, což s ohledem na geografický původ jejich převažující klientely není nikterak překvapivé. V letech 2010 až 2013 ale využití lůžek v nejluxusnější hotelové kategorii v ČR výrazně rostlo. Příčinou lze hledat v postupném zlepšení situace domácností i firemní sféry v zemích EU i USA, jakož i v rostoucím vlivu hostů z asijských zemí (Blízký východ, Čína aj.).

...nejvyšší bylo u nejluxusnějších hotelů, kde se také projevoval vztah k celkovému ekonomickému vývoji

Nejvyšší využití hotelových lůžek v krajích s dominancí zahraničních hostů

V regionálním pohledu opět dominují Praha s Karlovarským krajem, a to ve všech hodnocených kategoriích ubytovacích zařízení (vyjma hotelů nejnižšího standardu a penzionů v Karlovarském kraji, jejichž nižší využití pravděpodobně souvisí s jejich lokalizací mimo dobře dostupná a zahraniční klientelou intenzivně vyhledávaná lázeňská centra kraje). Zatímco na Karlovarsku byly mezi hodnocenými kategoriemi hotelů největší rozdíly, na Vysočině se čisté využití lůžek v závislosti na šíři a kvalitě nabízených služeb mezi hotely a podobnými zařízeními odlišovalo jen minimálně.

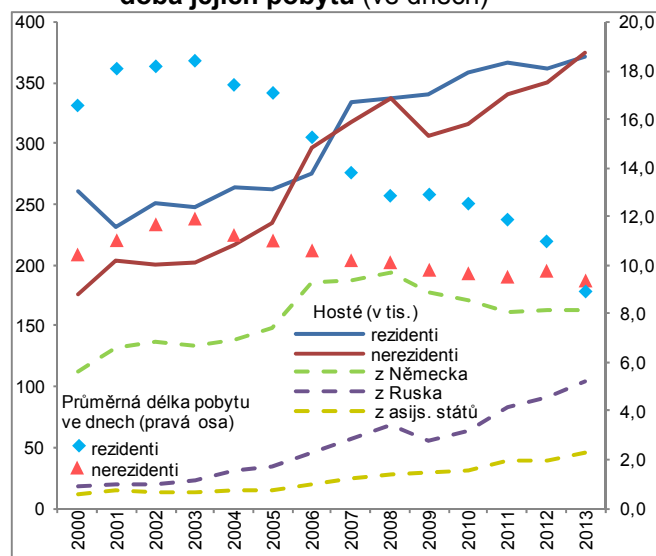

2.2.4. Lázeňský cestovní ruch

Význam lázeňství pro regiony ČR

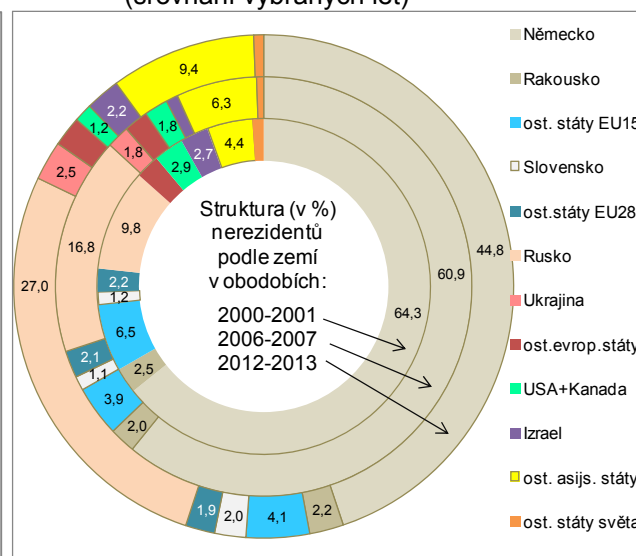
Specifický a důležitý segment cestovního ruchu představuje nejen v ČR oblast lázeňství. Ta se kromě Prahy a kraje Vysočiny v různé míře dotýká všech regionů, byť pouze v jednom případě (Karlovarsko), je její význam natolik silná, že výrazně ovlivňuje celkový obraz cestovního ruchu daného kraje. S ohledem skutečnost, že lázeňská ubytovací zařízení jsou často lokalizována v odlehlejších částech regionů potýkajících se obvykle se zvýšenou nezaměstnaností (typicky Jeseník, ale např. i Luhačovice), může sehrát tato oblast cestovního ruchu i významnější roli v tlumení regionálních disparit na trhu práce (nabídkou pracovních míst alespoň sezónního charakteru).

Graf č. 31. Počet hostů (v tis.) v lázeňských hromad. ubytovacích zařízeních v ČR a průměrná doba jejich pobytu (ve dnech)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

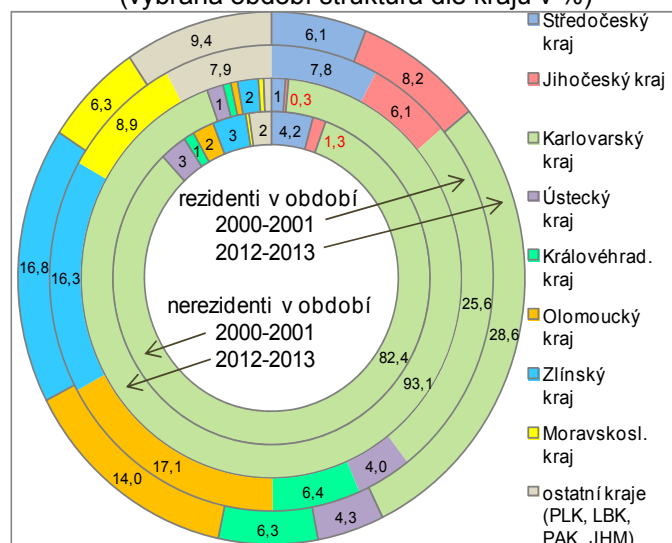
Graf č. 32. Zahraniční hosté v lázeňských hromad. ubytovacích zařízeních v ČR dle zemí (srovnání vybraných let)

Dlouhodobě mírná převaha domácí lázeňské klientely nad zahraniční byla v roce 2013 přerušena

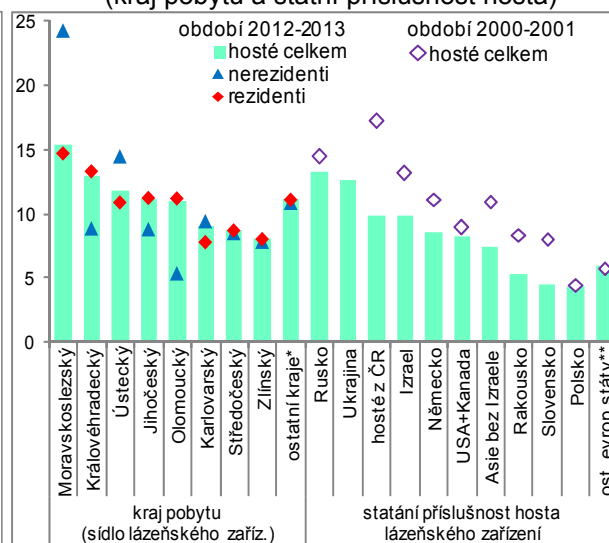
V roce 2013 bylo v lázeňských hromadných ubytovacích zařízeních v ČR ubytováno 746 tis. hostů, z nichž lze nepatrnou většinu (50,2 %) zařadit mezi nerezidenty, tj. fakticky občany jiných států než ČR. Převaha zahraničních hostů nad tuzemskými nastala od roku 2000 teprve podruhé (v roce 2006 tvořili nerezidenti 51,8 % lázeňských hostů). Mírná převaha zahraničních hostů je však patrná v případě počtu přenocování, neboť zahraniční návštěvníci pobývají v lázeňských zařízeních déle než domácí. To však přestalo platit v roce 2013, kdy se dlouhodobě významný rozdíl v délce pobytu obou hlavních skupin hostů poprvé zcela smazal.

Graf č. 33 **Hosté v lázeňských hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů ČR**
(vybraná období struktura dle krajů v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

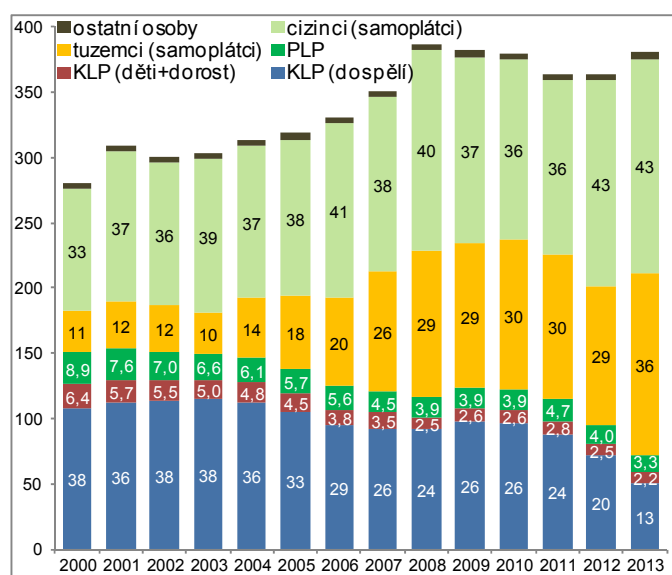
Graf č. 34 **Průměrná délka pobytu v lázeňských hromadných ubytovacích zařízeních**
(kraj pobytu a státní příslušnost hosta)

Mezi zahraničními lázeňskými hosty stále dominují Němci, postupně sílí váha hostů z Asie, Ukrajiny a především Ruska

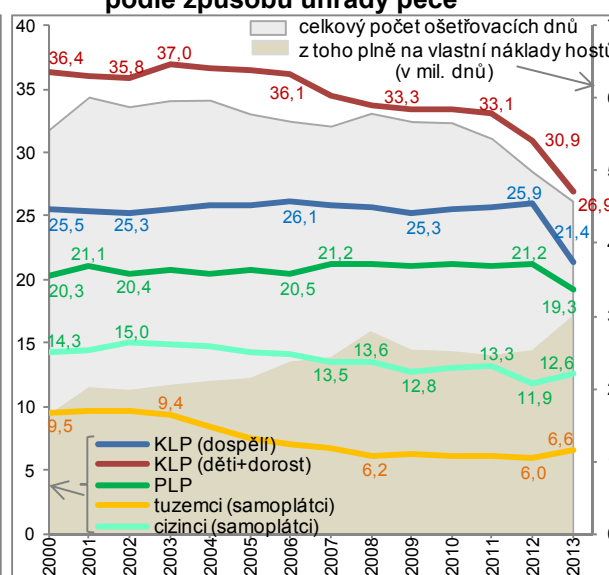
Přestože výrazně dominantní skupinou zahraničních lázeňských hostů nadále zůstávají Němci (v letech 2012-2013 tvořili stále téměř 45 % zahraniční klientely), postupně roste význam hostů z postsovětských zemí a také z Asie. Prudký nárůst hostů z Ruska dokládá skutečnost, že proti počátku tisíciletí se jejich podíl na zahraniční lázeňské klientele v ČR téměř ztrojnásobil (z 9,8 % na 27,0 %). Hosté z Ruska a Ukrajiny se také vyznačují nejdelšími lázeňskými pobyty, proti návštěvníkům ze Slovenska, Polska, ale i Rakouska pobývají v tuzemských lázních téměř dvojnásobnou dobu.

Graf č. 35 **Počet pacientů lázeňské léčebné péče v ČR podle způsobu úhrady péče**

Pozn.: čísla ve sloupcích uvádí podíl na celkovém počtu léčených pacientů v lázeňských léčebnách v ČR
KLP = komplexní léčebná péče, PLP = příspěvková léčebná péče

Graf č. 36 **Průměrná ošetrovací doba (ve dnech) na 1 pacienta lázeňské léčebné péče v ČR podle způsobu úhrady péče**

Zdroj: ÚZIS, vlastní výpočty

Za lázeňské pobyty se platí ve větším rozsahu než dříve z vlastních finančních zdrojů hostů - počet cizinců

Lázeňská zařízení se oproti jiným, hromadným ubytovacím zařízením odlišují zejména možností specifických léčebných pobytů. Údaje o ubytovaných hostech, kteří podstoupili lázeňské léčebné procedury, pravidelně sleduje Ústav

navštěvujících lázně v ČR dosáhl v roce 2013 více než dvou pětín z celkového počtu lázeňských hostů

zdravotnických informací a statistiky. Na základě těchto údajů (viz graf35) se v tuzemských lázních v roce 2013 léčilo přes 380 tis. osob (vč. placeného doprovodu). Dlouhodobě klesá počet i délka pobytu v případech placených z veřejného zdravotního pojištění (týká se jen občanů ČR), ve prospěch léčebných pobytů, které si platí účastníci plně na vlastní náklady. Díky těmto strukturálním změnám je počet léčených osob v lázních od roku 2008 více méně stabilizovaný. Cizinci tvořili v roce 2013 téměř 43 % léčených osob v lázních.